

De Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn

De Vlaamse minister van Omgeving, Natuur en Landbouw

Bismededeling aan de leden van de Vlaamse Regering

Betreft: Seine-Schelde project, luik rivierherstel Leie

1. Inleiding

Op 16 juni 2006 (VR 2006/16.06/DOC.0610 en DOC.0610BIS) heeft de Vlaamse Regering beslist:

1. kennis te nemen van de stand van zaken van de voorbereiding van het geïntegreerd plan Seine-Schelde (met het luik binnenvaart en het luik rivierherstel Leie);
2. De Vlaamse minister, bevoegd voor openbare werken, te gelasten met de verdere voorbereiding van het geïntegreerde plan Seine-Schelde en inzonderheid:
  - met de coördinatie van het project;
  - met de uitvoering van de vereiste studies, m.i.v. een onderzoek naar het gepaste instrumentarium voor de effectieve realisatie van het luik rivierherstel, in overleg met de betrokken Vlaamse administraties;
  - met de opmaak van de noodzakelijke MER-studies;
3. De Vlaamse minister, bevoegd voor leefmilieu, te gelasten om de Vlaamse Landmaatschappij opdracht te geven een landbouwstudie uit te voeren en als partner op te treden bij de effectieve realisatie van het luik rivierherstel;
4. De Vlaamse minister, bevoegd voor het buitenlands beleid, te gelasten om in samenwerking met de minister, bevoegd voor de openbare werken, een overeenkomst met het Waalse Gewest en met Frankrijk voor te bereiden met betrekking tot de subsidieaanvraag aan de Europese Unie en de uitvoering van de werken.

In 2007 werd een subsidiedossier in het kader van het TEN-programma (Trans-Europese Netwerken) voor dit geïntegreerde plan ingediend bij de Europese Commissie en werden subsidies ontvangen voor het Europese budgetteringsprogramma 2007-2013.

Op 17 december 2010 heeft de Vlaamse Regering beslist (VR 2010 1712 DOC.1285TER) :

1. kennis te nemen van de conclusies van het plan - MER Seine - Schelde en van de erin verwerkte landschapsstudie Leievallei, de ecohydrologische studie Leievallei en de landbouwstudie Leievallei, en van het feit dat de voorkeur voor het basisalternatief van het binnenvaartluik door dit plan - MER wordt bevestigd;
2. de Vlaamse minister, bevoegd voor de openbare werken, te gelasten:
  - 2.1. Waterwegen en Zeekanaal NV opdracht te geven de uitvoering van het geïntegreerde plan Seine - Schelde (met het luik binnenvaart en het luik rivierherstel Leie) te coördineren en een stuurgroep op te richten om voor het luik rivierherstel de voortgang van de uitvoering conform bijlage 6 bij bovengenoemde nota te bewaken en de samenwerking met het Agentschap voor Natuur en Bos en de Vlaamse

- Landmaatschappij te verzekeren, die in een samenwerkingsovereenkomst wordt verankerd,
- 2.2. Waterwegen en Zeekanaal NV te belasten met de oprichting van een Klankbordgroep ter opvolging van het project, en met de oprichting van begeleidingscommissies voor de begeleiding van de inrichting van de diverse deelgebieden en met de monitoring van de ingerichte deelgebieden,
  - 2.3. Waterwegen en Zeekanaal NV te belasten met de uitvoering van het ge-integreerde plan Seine - Schelde (met het luik binnenvaart en het luik rivierherstel Leie), met uitzondering van de ontwikkeling van 500 ha watergebonden, terrestrische natuur bedoeld in punt 3.1. van deze beslissing,
  - 2.4. Waterwegen en Zeekanaal NV opdracht te geven de verder nog vereiste studies uit te voeren met het oog op het aanhouden van de vooropgezette timing van uitvoering der werken;
3. de Vlaamse minister, bevoegd voor de landinrichting en het natuurbehoud, te gelasten:
- 3.1. opdracht te geven aan het agentschap voor Natuur en Bos tot uitvoering van de maatregelen, met inbegrip van de daartoe noodzakelijke studies, voor de ontwikkeling van 500 ha watergebonden, terrestrische natuur,
  - 3.2. opdracht te geven aan de Vlaamse Landmaatschappij om voor de deelgebieden, waarvan de bestemming reeds is vastgelegd door een ruimtelijk uitvoeringsplan, een landbouweffectenrapport (LER) op te stellen, en voor de overige deelgebieden een LER op te stellen in het kader van de vastlegging van de bestemming door gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen,
  - 3.3. opdracht te geven aan de Vlaamse Landmaatschappij om een gronden-bank Leievallei met stimuli op te richten ter verwerving van de gronden in het projectgebied en mogelijke ruilgronden in het zoekgebied. De Vlaamse Landmaatschappij sluit hiertoe overeenkomsten af met het Agentschap voor Natuur en Bos en met Waterwegen en Zeekanaal NV,
  - 3.4. er over te waken dat de ontwikkeling van terrestrische, riviergebonden natuur in 10 projectgebieden wordt uitgevoerd binnen het huidige personeelskader van ANB.

Bij brief van 19 maart 2014 hebben de Vlaamse ministers, destijds bevoegd voor de openbare werken en voor de landinrichting en het natuurbehoud, het afdelingshoofd van de VLM Regio West, de heer Roland Vancauwenberghe, aangesteld tot bijzonder coördinator om "in overleg met de projectcoördinator Seine Schelde (W&Z) en met de bevoegde en betrokken administraties (W&Z, ANB, VLM en het beleidsdomein Landbouw en Visserij) een voorstel van oplossingspistes voor de ontwikkeling van de watergebonden terrestrische natuur uit te werken".

Tevens wordt in de brief gesteld dat de grootste uitdaging dan ook is haalbare oplossingen uit te werken o.a. op vlak van timing, fasering, budgettering en financiële stimuli.

De bijzondere coördinator heeft overleg gepleegd:

- met de stakeholders, inzonderheid het Algemeen Boerensyndicaat, Boerenbond en Natuurpunt, op 24 en 27 maart, 16 juni, 7 juli, 26 en 28 augustus en 5 september 2014;
- met de task force, op 2 en 25 april en 11 juni 2014;
- met de kabinetten van de Vlaamse ministers bevoegd voor de openbare werken, voor de landinrichting en het natuurbehoud en voor de landbouw, op 10 april 2014;
- met de kabinetten van de Vlaamse ministers bevoegd voor de openbare werken en voor de landinrichting en het natuurbehoud, op 3 juni 2014;
- met de betrokken gemeenten, op 18 en 30 juni 2014;
- met de klankbordgroep, op 10 juli en 14 november 2014.

Waterwegen en Zeekanaal NV is betrokken bij de vergaderingen van de task force en de klankbordgroep.

2. Landbouweffectenrapportage

De gronden in de tien projectgebieden worden grotendeels door landbouwers gebruikt. De tien LER's, die het effect beschrijven op landbouw bij onttrekking van gronden, zijn afgewerkt door de VLM. De tien LER's omvatten, naast oriënterend cijfermateriaal (juridische parameters alsook perceels- en bedrijfskenmerken), een beschrijving van de effecten van grondonttrekking en de mogelijke remediërende maatregelen.

Het samenvattend verslag, *Landbouweffectenrapport Rivierherstel Leie - Totaal overzicht 10 deelgebieden*, gaat als bijlage en levert de volgende bevindingen op.

- In de tien projectgebieden zijn 125 landbouwbedrijven betrokken met 510 ha gronden in landbouwgebruik (73% van het totaal areaal dat 701 ha omvat).
- Bestemming op het gewestplan:
  - De eerste vijf deelgebieden omvatten grotendeels groene bestemmingen (natuur- en bosgebied) met overdruk VEN. Voor de eerste vier deelgebieden is dit het resultaat van het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) 'Leievallei en open ruimte omgeving Kortrijk' dat in 2008 werd goedgekeurd.
  - De laatste vijf deelgebieden hebben grotendeels een agrarische bestemming. Deze deelgebieden werden nog niet onderworpen aan een RUP. Er is een AGNAS-RUP gepland. De conclusies van de LER's zullen onder meer als insteek dienen bij de opmaak van dit AGNAS-RUP.
- Bodemgeschiktheid:
  - Gemiddeld is 76% van de totale oppervlakte (531 ha) geschikt voor landbouwdoeleinden.
  - Gemiddeld is 63% van de totale oppervlakte (439 ha), die rest van de oppervlakte die afgebakend is in de ecohydrologische studie, uitgevoerd door Ecorem nv in september 2008, na aftrek van open water, bebouwing, wegen enzovoort, geschikt voor de ontwikkeling van watergebonden terrestrische natuur.
- Landbouweconomische huiskavels:
  - De landbouweconomische huiskavels beslaan 211 ha (41% van totale oppervlakte). Van de 211 ha behoort 150 ha toe aan bedrijven die zwaar geïmpacteerd zijn. De landbouweconomische huiskavels behoren toe aan 38 bedrijven waarvan er 11 met hun bedrijfszetel in de projectgebieden gelegen zijn en 27 met hun bedrijfszetel net buiten de projectgebieden. Het verlies van een (deel van de) landbouweconomische huiskavel is zeer in-grijpend omdat de huiskavel bijdraagt tot kostenbesparing (tijd en brandstof) en tot betere opvolging van dieren en teelten.
- Eigendomsstatuut: de meerderheid van de gronden is niet in eigendom maar in pacht, wat de mogelijkheid om ruilgronden via de lokale grondenbanken te vinden bemoeilijkt.
- Typering van de landbouw: de aanwezige landbouw is uitgesproken dynamisch en grondgebonden.
  - 60% van de 125 landbouwbedrijven heeft een grote tot zeer grote economische productieomvang; 23% heeft een matige productieomvang; 17% heeft een kleine tot zeer kleine productieomvang.
  - 15% van de landbouwers is niet-beroepslandbouwer.
  - 75% van de landbouwers is jonger dan vijftig jaar of heeft een opvolger.
  - 65% van de landbouwers heeft recent een overname gedaan of de laatste vijf jaar geïnvesteerd in het bedrijf.
  - Grondgebondenheid, op basis van mest-, ruwvoeder- en landbouwpremiebalans: 77% van de bedrijven heeft momenteel een grondbalans in evenwicht (45%) of

met een tekort (32%). Dit betekent voor deze bedrijven dat grondinname een behoorlijke impact heeft op de leefbaarheid van de bedrijven.

- De effecten op de bedrijven zijn in kaart gebracht, rekening houdend met absolute grondinbreng, relatieve grondinbreng, landbouweconomische huiskavel en beroepsmatigheid van de landbouw. Bij de beroepslandbouwers worden vier klassen onderscheiden. Alle landbouwers werden bevraagd naar de mogelijke remediërende maatregelen.
  - Beroepslandbouw:
    - Zeer groot effect: 16 bedrijven met 194 ha (38% van de totale oppervlakte). Effecten remediëren met ruilgronden of financiële vergoedingen is hier zeer moeilijk, zodat veelal een totaaloplossing nodig is.
    - Groot effect: 12 bedrijven met 75 ha (15% van de totale oppervlakte). Als remediërende maatregel is ruilgrond mogelijk, tenzij het huiskavelpercelen betreft.
    - Matig effect: 16 bedrijven met 76ha (15% van de totale oppervlakte). Als remediërende maatregel is ruilgrond of financiële vergoeding mogelijk.
    - Klein effect: 62 bedrijven met 94 ha (18% van de totale oppervlakte). Als remediërende maatregel is ruilgrond of financiële vergoeding mogelijk.

Niet-beroepslandbouw: 19 bedrijven met 71 ha (14% van de totale oppervlakte). Als remediërende maatregel is ruilgrond of financiële vergoeding mogelijk.

De LER's tonen aan dat de landbouwimpact van de geplande grondonttrekking in de tien projectgebieden veel groter is dan aanvankelijk ingeschat op basis van een in 2006 en 2007 uitgevoerde desk top landbouwgevoeligheidsanalyse voor de Leievallei en de ruime omgeving.

3. Rapportage van de bijzondere coördinator

Op 12 november 2014 heeft de heer Roland Vancauwenberghe, bijzonder coördinator, verslag uitgebracht aan het kabinet van de Vlaamse minister bevoegd voor omgeving, natuur en landbouw van de tot dan toe verrichte werkzaamheden op grond van een aantal uitgangspunten om deelgebieden vrij te krijgen voor de afgesproken inrichting.

Uitgangspunten op vlak van landbouw:

1. niet inzetten op niet beroepsmatige bedrijven (die hun hoofdkomen niet uit de landbouwactiviteiten op hun site generen);
2. niet inzetten op landbouwbedrijven die in beperkte mate betrokken zijn (betrokken bedrijfsoppervlakte minder dan of gelijk aan 2 ha);
3. inzetten op beroepsmatige landbouwbedrijven (met name leefbare bedrijven (met een economische grootteklasse matig tot zeer groot) met een jonge bedrijfsleider (op het ogenblik van de landbouwenquête 50 jaar of jonger ofwel ouder dan 50 jaar met een opvolger));
4. zoeken naar een oplossing op maat voor landbouwbedrijven met een deel van de landbouweconomische huiskavel in de deelgebieden;
5. uitvoering fasen in de tijd op basis van de pensioenleeftijd van de bedrijfsleider (65 jaar) en ter zake de vooropstelde uitvoeringsdatum van de deelgebieden kritisch te bekijken;
6. zuidelijke gebieden (met overwegend groene bestemming) anders benaderen dan noordelijke gebieden (met overwegend agrarische bestemming).

Uitgangspunten op vlak van natuur:

1. ruime interpretatie van het begrip natuur door de overgangsgronden die op zich drogere natuurvormen bevatten te laten meetellen (Overgangsgronden zijn heel waardevol gezien een gradiënt gecreëerd wordt van de natte kern naar de drogere landbouwomgeving. Het meetellen van deze overgangsgronden is niet in strijd met de plan-MER waar alle vegetatie-

types staan beschreven die in aanmerking komen. Drogere types staan hierin ook beschreven en kunnen meetellen wanneer ze voorkomen in overgangszones. meetellen van de bruto oppervlakte. (Bruto oppervlakte gaat ruimer dan de bij ALV geregistreeerde oppervlakte van de landbouwpercelen. Het gaat om de geregistreeerde oppervlakte van de landbouwpercelen alsook de niet geregistreeerde oppervlakte tussen de landbouwpercelen, zoals naastliggende grachtjes of uitbatingswegen. Dit was initieel reeds de bedoeling, maar er bestond nog enig misverstand over.);

2. creëren van aaneengesloten, beheerbare gebieden, waarbij een minimale oppervlakte van ongeveer 20 ha vooropgesteld wordt.

De oefening werd uitgevoerd in drie stappen:

1. verfijnen (of inkrimpen) van de oorspronkelijke perimeter tot de mogelijk in te richten gronden voor natuur;
2. bepalen van de ligging van (een deel van) de landbouweconomische huiskavel in de deelgebieden bij leefbare bedrijven met jonge bedrijfsleider en bepalen van de oppervlakte essentieel voor de leefbaarheid van deze bedrijven;
3. verdelen van de overblijvende gronden en bepalen onder welke voorwaarden die gronden kunnen dienstig zijn voor de realisatie van natuur.

Het doorlopen van de drie stappen levert volgend resultaat op.

1. De totale oppervlakte van de tien deelgebieden bedraagt 701 ha, inclusief open water.
2. In een eerste stap worden gronden uit de deelgebieden geweerd waar inrichting tot natuur onmogelijk is. Het gaat bijvoorbeeld over bebouwde gronden, gronden in woongebied en verharde jaagpaden. De oppervlakte waarmee de perimeter inkrimpt in stap één, bedraagt 41 ha.
3. In een tweede stap werden (delen van) de landbouweconomische huiskavels in de deelgebieden bij leefbare bedrijven met jonge bedrijfsleider uit de perimeter geknipt, er voor zorgend dat nog steeds een minimale beheerbare natuuroppervlakte overblijft. De oppervlakte waarmee de perimeter daardoor inkrimpt, bedraagt 63 ha. Tezelfdertijd werd de oppervlakte essentieel voor de leefbaarheid van bedrijven met een jonge bedrijfsleider bepaald. Het gaat hier over 172 ha. Deze gronden worden niet uit de perimeters geknipt, maar kunnen op andere plaatsen buiten de perimeters gecompenseerd worden.

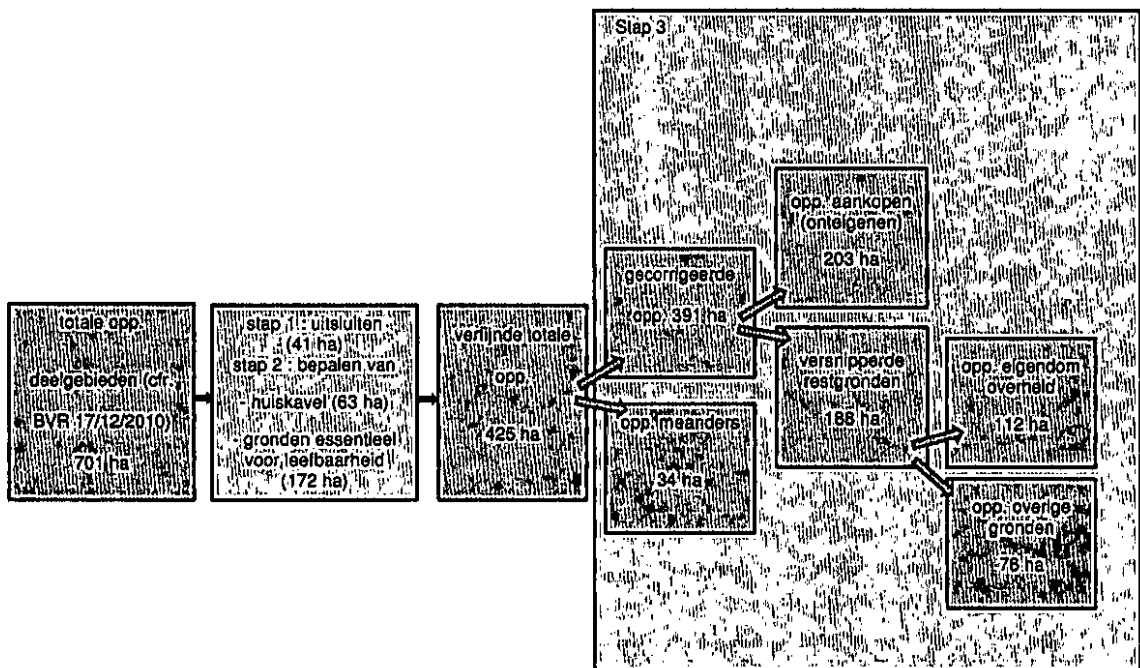
Na stap één en stap twee rest van de oorspronkelijke oppervlakte een zogenaamd verfijnde oppervlakte van 425 ha. Deze gronden komen na inachtnaam van de uitgangspunten van landbouw en natuur potentieel in aanmerking voor de invulling van natuur in de tien deelgebieden.

4. In stap drie wordt de verfijnde oppervlakte verder verdeeld. Zo werd bepaald dat 34 ha van de oppervlakte in de deelgebieden om open water van de meanders gaat.

De andere gronden, aangeduid als gecorrigeerde oppervlakte, worden deels geregistreeerd door landbouwers. De voorgestelde maatregelen voor niet beroepsmatige bedrijven, gepensioneerde bedrijfsleiders of bedrijven betrokken met beperkte oppervlakte zijn vrijwillig verwerven en vanaf een bepaalde datum onteigenen. Het gaat over 203 ha te verwerven gronden.

Het deel van de gecorrigeerde oppervlakte dat niet behoort tot de oppervlakte landbouwgebruik, aangeduid als versnipperde restgronden, bedraagt 188 ha en ligt verspreid in de tien deelgebieden. Het gaat enerzijds om gronden in eigendom van de overheid, ongeveer 112 ha, vooral van ANB en W&Z. In sommige gevallen zijn die gronden nog in gebruik van landbouwers met een overeenkomst tot het beëindiging van het gebruik. Het restant van deze restgronden bedraagt 76 ha. Het gaat over wegen, grachtjes en bosjes, met een betrekkelijk grote oppervlakte. Deze restgronden situeren zich ook tussen de 172 ha gronden van jonge bedrijfsleiders.

De drie stappen worden schematisch voorgesteld als volgt.

Bronnen: landbouwenquête LER's 2011, 2012 en 2013 en eigen berekeningen technici VLM, ANB en ADLO

De bijzondere coördinator komt aldus tot de volgende bevindingen.

1. Het vinden van alle 172 ha ruilgrond is in de regio quasi onmogelijk.
2. Het ernstig beknotten van de leefbaarheid en de toekomst van een aantal bedrijven (zelfs als een deel van de huiskavel behouden blijft bij de landbouwer) is problematisch.
3. Het aanhouden van de uiterste uitvoeringsdatum van 2027 lijkt onrealistisch aangezien er veel gronden dienen aangekocht te worden op een relatief beperkte tijdspanne en de onzekerheid van het beschikbaar budget.
4. Het tijdig en deelgebiedgewijs verwerven van de gronden, en indien nodig onteigenen, vraagt veel tijd.
5. De 112 ha overheidsgronden liggen erg verspreid.
6. De leeftijd van de landbouwers in functie van de uitdoofscenario's ligt moeilijk.
7. Het risico van een ongelijke behandeling van landbouwers en eigenaars is reëel.
8. De communicatie naar de landbouw, na de beslissing van de Vlaamse Regering, over het al dan niet innemen van gronden voor natuur, het uitdovend landbouwgebruik en het ogenblik van onteigening, is bijzonder complex.

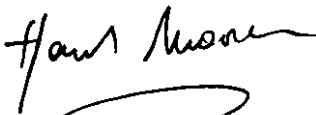
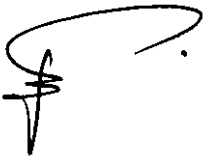
4. Vervolgstappen

Op basis van zowel de LER's als de bevindingen van de bijzondere coördinator wordt aan de bijzondere coördinator opgedragen om, in overleg met de projectcoördinator Seine-Schelde (W&Z), de bevoegde en betrokken administraties (W&Z, ANB, VLM en LV) en de klankbordgroep / stakeholders, zo snel als mogelijk en ten laatste tegen 31 juli 2015 een voorstel van invulling uit

te werken van 300 ha haalbaar gebleken watergebonden terrestrische natuur, met bijhorende timing, fasering en budgettering, dat aan de Vlaamse Regering zal worden voorgelegd.

Daarnaast wordt nagegaan op welke manier bijkomende natuur kan gerealiseerd worden in het kader van het project Rivierherstel Leie. Naast de watergebonden terrestrische natuur wordt onderzocht waar bijkomend natuurverwevingsgebied, waarbij natuur en landbouw nevensgeschikt zijn, zal gerealiseerd worden. Ook kan worden ingezet op agrarisch natuurbeheer, voor het behoud en het herstel van een half gesloten valleilandschap.

De vooruitgang van het binnenvaartluik Seine-Schelde mag op geen enkel moment gehypothekeerd worden.

i.o.

Ben Weyts
Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken,
Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn

Joke Schauvliege
Vlaams minister van Omgeving,
Natuur en Landbouw